

АННОТАЦІЯ

В статті розкривається актуальність питання про створення гармонічного, колористического пространства інтер'єра, класифіцированы закономірности воспроизведения цветовых палитр природы в интерьере, а также предложена методика моделирования интерьера, которая заключается в сознательном использовании природных цветовых соотношений.

Ключевые слова: інтер'єр, природная среда, колористическое моделирование, гармонизация.

ABSTRACT

A question opens up in the article, about the use of color of nature, at planning of interior, and the for this purpose developed method of transference of color is offered. This method was developed in order to make the color of the interior a more harmonious.

Keywords: interior, natural environment, colour model, harmonization.

УДК 728.1/477.85''192/199''; X.45

Н. О. Хілько

*асистент кафедри будівництва та архітектури,
Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича*

**АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНА СПАДЩИНА ЧЕРНІВЦІВ
АВСТРІЙСЬКОГО ТА РУМУНСЬКОГО ПЕРІОДУ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – 30-ті РОКИ ХХ СТ.)**

Анотація: у статті розглядається вплив стильової різноманітності європейських держав, естетичних концепцій та будівельних технологій на розвиток архітектури м. Чернівці в австрійський та румунський періоди у другій половині ХІХ – 1930-тих роках ХХ ст.

Ключові слова: архітектурно-містобудівна спадщина, стилістика, регіональні особливості, конструктивізм, ар-нуво, неорумунський стиль.

Постановка проблеми. Актуальність статті обумовлена дослідженням ролі регіонів в культурній спадщині України, їх інтеграції в загальний Європейський культурний простір зі збереженням своєї неповторної ідентичності.

Серед різних аспектів проблеми архітектурно-містобудівної спадщини Чернівців австрійського та румунського періоду (друга половина ХІХ – 1930-і

роки ХХ ст.) варто розробити загальну теоретично-структурну модель історико-архітектурних процесів, що дозволить розкрити її багатогранність, виявити загальні закономірності і принципи, межі часових етапів існування стилів та течій. *Архітектурно-містобудівна спадщина Чернівців досліджуваного періоду є повноцінною складовою вітчизняного і світового історико-архітектурного процесу.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє дійти висновку, що архітектура Чернівців австрійського та румунського періоду досліджувалась науковцями у різних ракурсах. Теоретичною базою дослідження є наукові праці відомих вчених в галузі архітектурної науки, в яких розкриваються головні питання сучасної архітектури та історії.

Вивченню розвитку архітектурної спадщини вітчизняної архітектури присвячені наукові праці і монографічні роботи відомих вчених: Г. Павлуцького, М. Покровського, Є. Сіцінського, та інших.

Проблеми розвитку регіональної архітектури розкрито в наукових працях: Гої Б.В., Лисенко О.Ю., Лукомської З.В., Мельник Н.В., Сапунової М.Ю., Сільник О.І. та ін. За останні десятиліття значно збільшилось досліджень з питань історії архітектури Чернівців (дослідження Біленкової С.[1], Вандюк Л., Копильняк І., Коротун І. [4.,5], та ін.). Зокрема публікації з проблем охорони культурної спадщини Чернівців розкриваються в наукових публікаціях Коротун І.; вивчення загальних принципів, за якими будувався простір та організовувалась діяльність національних культурно-просвітницьких закладів освіти в Чернівцях, висвітлено у дослідженнях Копильняк І.

Базою для нашого дослідження були матеріали Чернівецького обласного державного архіву, наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, особистих архівів архітекторів, краєзнавців, істориків, натурні дослідження будинків і споруд Чернівців.

Постановка завдання. У даному дослідженні ми ставимо за мету *розкрити питання архітектурно-містобудівної спадщини Чернівців австрійського та румунського періоду (друга половина ХІХ – 1930-і роки ХХ ст.).*

Виклад основного матеріалу:

Архітектура Чернівців другої половини ХІХ – 1930-тих років ХХ ст. у порівнянні з попередніми століттями характеризується різноманітними експериментами в галузі архітектурної стилістики, типології, розвитку конструктивних ідей того часу, що в свою чергу сприяло створенню яскравих регіональних стилістичних течій, нових архітектурних ансамблів.

Сучасна історія української архітектури потребує детального вивчення широкого кола типових явищ архітектурної практики в буковинському краї. Вивчення архітектури Чернівців відбувається у порівнянні з столичними містами – Відень, Бухарест, Львів, так як вони були на той час головними центрами формування нових архітектурних стилів, в цих містах концентрувалися самі прогресивні на той час архітектурні сили країни.

Однак недостатня дослідженість процесів, які відбувалися в регіонах, впливає і на загальний рівень знань, шляхів розвитку української архітектури, і європейської в цілому. Розмірковуючи про роль регіонів в світовій культурній інтеграції, виникає питання, наскільки регіональна архітектура, зокрема Чернівців, зберігає свою ідентичність в європейській архітектурі, наскільки важливими були впливи ззовні.

Історико–архітектурна заповідна територія – центр міста Чернівці - унікальний комплекс міської забудови, загальною площею 226 га. Архітектура історичного центру утворює єдиний містобудівний ансамбль історичної забудови з винятковою художньою та естетичною якістю [4,с.5].

Аналіз архітектури Чернівців другої половини ХІХ – 1930-тих років ХХ ст. *відрізнявся самобутнім шляхом розвитку*, не дивлячись на те, що в цілому вона розвивалась в руслі формування європейської архітектури. Цей шлях об'єднував у собі риси великих культурних центрів, які по-особливому переплелись з регіональними особливостями, що в подальшому і визначило своєрідність архітектурного стану міста. Чернівецькі архітектори переосмислювали і переробляли архітектурні форми, композиційні прийоми і принципи, конструктивні системи, які були вироблені в Європі. Вони використовували в будівлях деталі, декор з народної архітектури Буковини, який відомий своїми народними промислами, що надавало йому певної самобутності.

Стилістичний аналіз архітектури Чернівців досліджуваного періоду дозволяє нам говорити, що основними напрямками тут були еkleктика та різноманітні її різновиди у виді стилізації, *яка була характерна для народного мистецтва та архітектури*, прийоми класицизму (Кафедральний собор у Чернівцях (1844-1864), будівля Буковинського крайового сейму (1875). Тогочасна європейська архітектура і стилізаторство містили варіації середньовічних стилів – готики, романського та класичного стилів. В спорудах Чернівців, виконаних в еkleктиці, було характерно більш стримане, чим в Європі, декоруванні фасадів житлових і громадських споруд, в чому відображався певно прагматичний підхід замовників до архітектурного оформлення фасадів будинків (фасад польського будинку).

Аналіз архітектури Чернівців досліджуваного періоду дозволяє виокремити її відмінності від європейських і столичних взірців, які полягають у відсутності точного копіювання відомих зразків вибраних стилів; спрощення об'ємно-просторових і планувальних структур будинків (прибуткові будинки). Будинки не перевищували трьох - чотирьох поверхів. Вулиці у передмісті забудовувалися одноповерховими будинками (цей тип забудови частково прослідковується і в наш час (вул. Руська, Червоноармійська). Вулиці і площі центра міста до кінця XIX ст. набули імпозантного вигляду.

Найпоширенішими формами і деталями, які використовувалися при оформленні фасадів, були різноманітні атики, виступаючі еркери. Скульптурні елементи (атланти, каріатиди, амури та ін.) переважно були на фасадах окремих житлових будинків (Центральна площа, вулиці: Головна, Й. Гете, М. Лисенка та ін), та громадських спорудах (Головний поштамт, Дім спілки медиків, Єврейський дім, Споруда колишньої Сільськогосподарської школи та ін.) розташованих в центрі міста.

Дослідниця архітектури Чернівців С. Біленкова зазначає, що стилізований неоренесанс став на той час одним із найбільш поширених стильових напрямків еклектики в Чернівцях (Концертний зал - нині обласна філармонія, Державна школа художніх ремесел - нині школа №4, гімназія №2, споруда промислового музею - нині «Укрсоцбанк», споруда крайового управління - нині обласна адміністрація) та ін. Цей неостиль проявився у декількох різновидах, що відповідало особливостям самого історичного прототипу – стилю італійської архітектури епохи Відродження XV-XVI століть [2,с.22].

Будівництво в Чернівцях досліджуваного періоду характеризувалась високим рівнем професіоналізму зодчих, що було яскраво представлено різними зразками європейських архітектурних стилів того часу. В другій половині XIX – початку XX століття Чернівці були найбільш інтегровані в європейський архітектурний процес. Порівняння європейського і зарубіжного досвіду в історії архітектури Чернівців демонструє нам відмінності архітектури Чернівців від європейської, яка містила риси національних і регіональних стилістичних пошуків. Загальним для розвитку архітектури Чернівців того часу є прояв полістилізації.

Головним напрямком стильової еволюції архітектури Чернівців у першому десятиріччі XX століття стає плавно набуваючий розвиток, перехід від пізньої еклектики до раннього модерну [3.с.64].

Еволюційний розвиток архітектури Чернівців був перерваний історичними подіями початку XX століття, (розпад Австро-Угорської імперії, Перша світова війна, захоплення Буковини Румунією), що в свою чергу створило передумови для виникнення нової стилістики в архітектурі міста.

Насамперед, у 1920-1930 рр. ХХ ст. на архітектуру Чернівців вплинув неорумунський стиль, який об'єднував в собі риси пізнього модерну та європейської архітектури 1920-х років. Архітектура міста 1920-х років відзначається поширенням прогресивного на той час напрямку конструктивізму (вул. Шкільна, 8, вул. Турецька, 6, вул. Г. Сковороди, буд. №13 і 15 та ін.).

Перебування Північної Буковини в складі Румунського королівства зумовило появу в архітектурі міста багатьох особливих, специфічних стильових напрямів – аналогічних тим, які розвивалися в архітектурі Бухареста [2, с.96].

Відомо, що офіційний румунський стиль неокласика, в Чернівцях не набув великого поширення. Однак, варто відзначити, що в Чернівцях в 1930-х роках ХХ ст. набув свого поширення різновид румунського варіанту «ар-деко» з його стилізованими геометричними орнаментами. Особливе місце в архітектурі міста першої третини ХХ ст. зайняв «неорумунський» стиль в спорудженні житлових та громадських споруд (вул. Коцюбинського 7, вул. Суворова, 6, вул. Університетська, 15 та ін.).

В рамках нашої статті щодо архітектури Чернівців (другої половини ХІХ - 1930-тих років ХХ ст.) варто наголосити і на тих тенденціях, що визначали регіональні особливості Буковинської архітектури. Насамперед це помітно в оформленні ряду фасадів міста стилізованими квітами, високими дахами і стилізованими під народну архітектуру вікнами, фронтони прикрашали різьбленими деталями (вул. Вавілова, 5, вул. Саксаганського, 15, вул. Лесі Українки, 5, вул. Орловська, 10).

Підсумовуючи архітектурно-містобудівну спадщину Чернівців румунського періоду можна стверджувати, що будівництво велось в уже сформованих середовищах, в центрі міста було збудовано ряд важливих громадських споруд: Палац культури, хімічний та біологічний конкурс національного університету, медичні заклади, аеропорт, критий ринок та ін.

Чернівецькі будівлі румунського періоду 1920-1930-х років ХХ ст. демонструють зв'язок пізнього модерну та ар-деко, а неорумунський стиль в архітектурі міста використовував композиційні прийоми румунської архітектури ХVІ-ХVІІІст.

Висновки та перспективи подальшого дослідження:

Аналіз архітектурно-містобудівної спадщини Чернівців австрійського та румунського періоду (друга половина ХІХ – 1930-і роки ХХ ст.) з'ясував, що *забудова центру міста визначає сучасне архітектурне обличчя міста*. При цьому архітектура демонструє співрозмірний з людиною масштаб, відсутність столичної монументальності, оформлення фасадів характеризується мілкою пластикою, наявністю переважно симетричних композиційних схем в плануванні житлових та громадських споруд, виразний силует.

Нами встановлено, що найбільший вплив на розвиток архітектури в Чернівцях у другій половині XIX – 1930-тих роках XX ст. мало перебування міста в складі двох держав, що не могло не вплинути на естетичні концепції, інженерну думку, будівельні технології, технічні можливості, стильові різноманіття стилістики і якості архітектури в Чернівцях, що сприяло достатньо високому рівню архітектури міста, виконаних за проектами столичних та місцевих здчих.

Перспективою подальшого дослідження є питання *регіональної ідентичності «Буковинського стилю» в архітектурі Чернівців.*

Список використаних джерел:

1. Биленкова С. Архитектура Черновиц XIX - первой половины XX века: Исследование стилистических особенностей архитектуры города и процесса её стилевой эволюции. -С-Пб., 2004. С.315
 2. Біленкова С. Архітектура Чернівців XIX – першої половини XX століть. – Чернівці: «Букрек», 2009.- 440с.
 3. Біленкова С. Архітектурна спадщина Чернівців Австрійської доби: Матеріали Міжнародної наукової конференції (Чернівці, 1-4 жовтня 2001р.,) - Чернівці: «Золоті литаври», 2003. – с.64.
 4. Коротун І. Принципи архітектурно-планувальної організації ансамблевої забудови: автореф. дис. канд. архітектури: 18.00.02 - 2006.
 5. Коротун І.В. Ренесансна школа в архітектурі Чернівців (кінець 18 – початок 19 ст.) // Матеріали Міжнародної наукової конференції. Чернівці, 1999 р. МПіНУ, ЧНУ. Чернівці: Золоті литаври, 2001. С. 376 - 379.
- Державний архів Чернівецької області(ДАЧО).
6. ДАЧО.-Ф.3.-Оп. 2. Справа 2596. Арк..2-9. Устав товариства архітекторів м. Чернівці 1909р.

Аннотация

В статье рассматривается влияние стилового разнообразия европейских государств, эстетических концепций и строительных технологий на развитие архитектуры г. Черновцы в австрийский и румынский периоды во второй половине XIX - 1930-е годы XX века.

Ключевые слова: архитектурно-градостроительный наследие, стилистика, региональные особенности, конструктивизм, ар-нуво, неорумунський стиль.

The summary

The influence of the stylistic diversity of the European states of aesthetic concepts and building technologies in the development of architecture in the Austrian city of Chernivtsi and Romania during the second half of XIX - the 1930 years of the twentieth century.